

Osebnost 20. stoletja

ELVIRA MIŠE MIKLAČIČ foto: ARHIV DRUŽINE MÖDERNDORFER IN
elvira.mise@reporter.si KOROŠKO FILATELISTIČNO DRUŠTVO

Letos mineva 120 let od rojstva Vinka Möderndorferja (1894–1958), slovenskega učitelja, revolucionarja, narodopisca in angažiranega znanstvenika. Čeprav je bil vsestransko aktiven in je svoj pečat pustil na številnih področjih, ostaja za stroko kot tudi širšo slovensko javnost, najbrž tudi zaradi svoje usode, razmeroma nepoznan oziroma neraziskan.

Da Vinko Möderndorfer v jubilejnim letu ne bi bil spregledan, je že septembra letos Koroško filatelistično društvo v Mežici pripravilo posebno razstavo, s katero so počastili 120. obletnico rojstva. Ob tej priložnosti so izdali posebno znamko z Möderndorferjevo podobo, filatelistično ovojnico z dotiskom, razglednico in priložnostni tisk. Pomembni jubilej svojega rojaka pa bodo v Mežici 3. decembra počastili s posebno okroglo mizo in slavnostnim odkritjem njegovega kipa, ki ga je zasnoval in izdelal Mirsad Begić, postavljen pa bo pred OŠ Mežica. Poleg tega bo 9. in 10. decembra v Ljubljani znanstveni simpozij o Vinku Möderndorferju, ki ga organizira Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Na simpoziju bodo sodelovali strokovnjaki z različnih in številnih področij Möderndorferjevega udejstvovanja, hkrati bodo skušali uresničiti zavezo, ki jo je leta 1994 ob stoletnici Möderndorferjevega rojstva slovenski javnosti in znanosti naložil njegov stanovski kolega in prijatelj Martin Mencej. Mencej je ob objavi obsežnega prikaza njegovega življenja in predstavitvi njegovega dela zapisal: »Bil je tako izjemen in mnogostranski učitelj, revolucionar, delavski voditelj in zbiratelj narodnega blaga, da zasluži njegovo življenjsko delo obširno in vsestransko obdelavo. Ta skica za portret naj bi bila le spodbuda za takšno delo. Njegov življenjski opus pa še čaka na ustrezno sociološko, pedagoško, psihološko, etnološko in etološko obravnavo.«

Zaradi političnih nazorov, ki jih je Vinko Möderndorfer odkrito izkazoval tudi v

svojem pisanju, je bil politično preganjan pred II. svetovno vojno in med njo. Toda tudi po vojni je padel v nemilost pri političnih oblasteh in bil zaprt celo na Golem otoku.

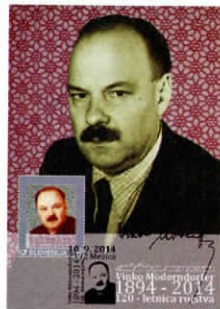
Socialni čut

Izjemno ustvarjalno življenjsko pot je Möderndorfer začel leta 1894 v Dolah na skrajnem severozahodnem robu slovenskega ozemlja v Ziljski dolini. Že na pragu najstniških let je ostal brez staršev, leta 1910 je odšel na učiteljsko v Mariboru. Službovanje v Št. Vidu pri Prušnjah med letoma 1919–1921 mu je dalo izkušnjo plebiscitne borbe. Borbenost ga je spremljala vsa ustvarjalna leta v učiteljskem poklicu in političnem življenju. V učiteljskih vrstah je dosegel sloves kritičnega in ostrega opazovalca družbenih razmer, ki ga je popeljal tudi na politično levo.

Vinko Möderndorfer je po viharjih plebiscitnih dogodkih 1. maja 1921 nastopil službo učitelja v industrijski in delavski Mežici, obremenjeni s številnimi socialnimi težavami povojnega obdobja. S svetovnonazorsko usmerjenostjo socialista in z aktivizmom je zaznamoval življenje ljudi pod Peco. Hitro se je vključil v politično in družbeno življenje kraja, kot učitelj se je ukvarjal s socialnimi problemi otrok, hkrati se je zavedal pomena njihovega izobraževanja.

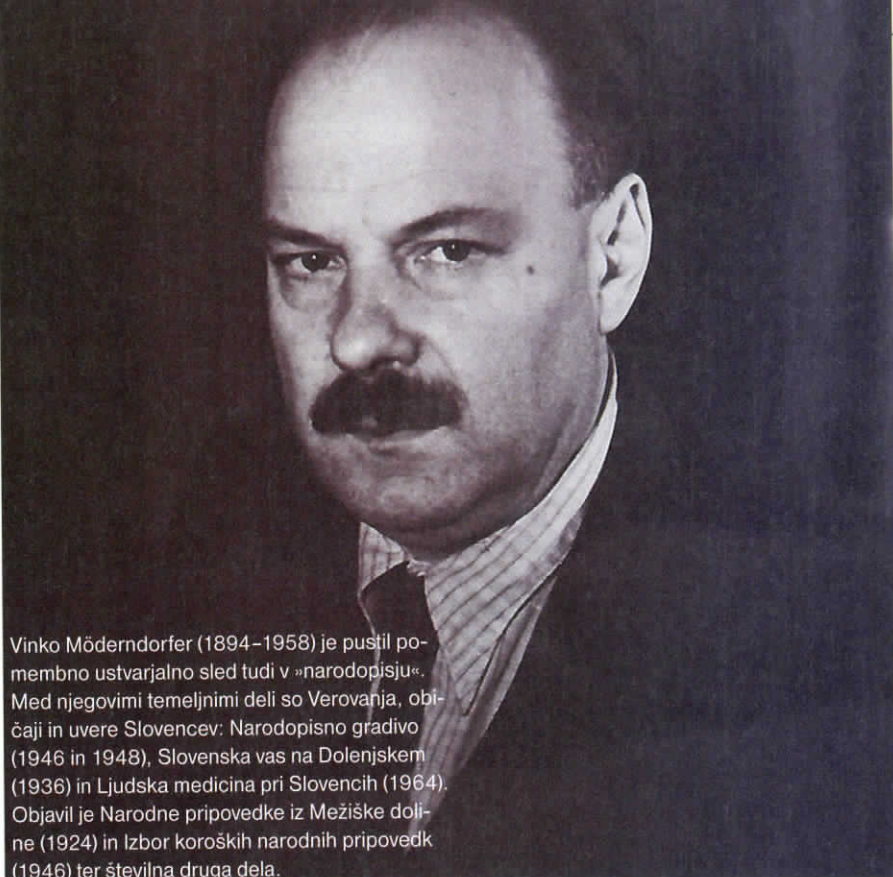
Na volitvah v občinski odbor leta 1923 so v Mežici zmagali socialni demokrati. Na njihovi listi je bil med izvoljenimi člani, med rudniškimi delavci tudi učitelj Möderndorfer, ki je postal predsednik ob-

činskega odbora. Vso skrb in zagnanost je usmeril v gradnjo meščanske šole za rudarsko mladino in vodovoda v Mežici. V krajevnem šolskem svetu je takrat deloval kot tajnik. Občinski odbor je šolskemu odboru najprej povečal sredstva za nakup šolskih knjig ubožnim otrokom, nato pa se zavzel za gradnjo nove šolske stavbe, za kar sta se aktivno zavzemala še načelnik šolskega sveta in rudniški ko-

Filatelistična izdaja ob 120. obletnici rojstva Vinka Möderndorferja.

Vinko Möderndorfer (1894–1958) je pustil pomembno ustvarjalno sled tudi v »narodopisju«. Med njegovimi temeljnimi deli so *Verovanja, običaji in uvere Slovencev: Narodopisno gradivo* (1946 in 1948), *Slovenska vas na Dolenjskem* (1936) in *Ljudska medicina pri Slovencih* (1964). Objavil je *Narodne pripovedke iz Mežiške doline* (1924) in *Izbor koroških narodnih pripovedk* (1946) ter številna druga dela.

V Mežici bodo pomemben jubilej Vinka Möderndorferja zaznamovali s slavnostnim odkritjem njegovega kipa, postavljenega pred OŠ Mežica.

vač Matevž Novak ter rudniški mehaničar Leopold Ozimic.

Gradnja šole pa ni bila brez zapletov. Möderndorfer je leta 1926 objavil delo *Boji in napredek mežiških rudarjev*, v katerem je predstavil aktivnosti in zaplete v zvezi z gradnjo in opozoril na interes kapitala, zlasti rudniškega. Pri tem je razkril takratne davčne norme, po katerih bi rudnik moral veliko več sredstev vplačati v občinsko blagajno, to je pomenilo ključni vir financiranja nove šole. Z zapisanim in s politično angažiranostjo v Socialdemokratski stranki in Kmetsko delavski zvezi si je prislužil nenaklonjenost vodstva rudnika, preiskave in tudi zapor zaradi domnevne neupravičenosti porabe denarja. Möderndorfer je 23. januarja 1927 podal ostavko na državno službo v Mežici, 22. novembra 1929 pa je bil nastavljen kot šolski upravitelj pri Sv. Juriju pod Kumom.

Predmet cenzure

Vinko Möderndorfer je pustil pomembno ustvarjalno sled tudi v »narodopisju«. Med njegovimi temeljnimi deli so *Verovanja, običaji in uvere Slovencev: Narodopisno gradivo* (1946 in 1948), *Slovenska vas na Dolenjskem* (1936) in *Ljudska medicina pri Slovencih* (1964), objavil je *Narodne pripovedke iz Mežiške doline* (1924) in *Izbor koroških narodnih pripovedk* (1946) ter številna druga dela. Z zbiranjem in objavo narodnega blaga s področja ustnega slovstva in ljudske medicine je dal neizbrisen pečat tudi slovenski etnološki stroki. Leta 1946 je postal direktor tiskovne in produktivne zadruge z omejenim jamstvom, ki je bila v

lasti družbe Svetega Mohorja v Celju. Tako je dobil priložnost, da je natisnil *Koroške narodne pripovedke*, takšne, ki v taki obliki in s tako vsebino še niso bile natisnjene. V aprilu 1948 so ga aretirali in ga brez vsakršne obsodbe zaprli v zloglasnem zaporu za politične prestopnike na Golem otoku. Tam je v nevzdržnih razmerah preživel tri leta in pol. Po vrnitvi na prostost je preživel samo še šest let.

Mnoga Möderndorferjeva dela so šla po vojni zaradi vsebine, ki ni ustrezala tedanjim ideološkim normam (pogosto so se dotikala vere in verovanja), kratko malo v pozabo. Tudi zato je 120. obletnica njegovega rojstva priložnost, da ga ponovno odkrijemo in njegovemu delu damo pravo veljavo. Vinko Möderndorfer je osebnost 20. stoletja. V 21. stoletju je čas, da mu to prizna tudi stroka.

Radio Ognjišče - za male in velike

Otroške oddaje v našem etru

Otroški dober večer: Zgodba in pesmi za lahko noč.
Vsak dan ob 19.20 na naših valovih.

Sobotna iskrica: Zanimivi gostje, dobra glasba, živahno vodenje in klepet z najmlajšimi.
Vsako soboto ob 9:00.

Bim-bam-bom: Otroški zvonček starše in otroke pospremi v vrtec ali šolo.
Od ponedeljka do petka ob 7:10.

Radio Ognjišče, Trg Brolet, Koper, Foto: ARD